

Vlaanderen
is kansrijk opgroeien

PeTra: pedagogische trajecten

VZW Pas Genk
27 januari 2026

Opgroeien

opgroeien.be

Inhoudstafel

Inhoudstafel	2
1. Inleiding: maak kennis met de praktijk	3
2. Praktijkbeschrijving	5
2.1 De aanleiding: probleem- en vraagstelling	5
2.2 Voor wie: doelgroep	6
2.3 Wat wil je bereiken: doelen	7
2.4 Uitgangspunten van je praktijk	7
2.5 Opbouw van je praktijk	9
2.6 Inhoud van het aanbod: concrete werkwijze, materialen en links	12
2.7 Verwante praktijken	12
3. Onderbouwing	13
3.1 Theoretisch kader	13
3.2 Argumenten op basis van onderzoek	18
4. Voorwaarden voor uitvoering	20
4.1 Competente medewerkers	20
4.2 Kwaliteitsbewaking	21
4.3 Ruimte en infrastructuur	21
4.4 Kostprijs	21
4.5 Overdracht en implementatie	23
5. Bronnen	24
6. Contactgegevens	26

1. Inleiding: maak kennis met de praktijk

We beschrijven de praktijk Pedagogische Trajecten in Campus O³. De beschrijving is een actualisering van het voorgaande 'Grondplan Petra, Pedagogische Trajecten' (vzw PAS Genk, 2013), waarbij het team opnieuw een reflectief proces doorliep over de uitvoering van de praktijk.

Campus O³, het Genkse Huis van het Kind, is een centrale ontmoetings-, informatie- en ondersteuningsplek voor (aanstaande) ouders, vanaf hun kinderwens tot hun kinderen 24 jaar oud zijn. Hier vinden ze alles wat met gezond opvoeden en opgroeien te maken heeft onder 1 dak (Over Campus O³, z.d.). Waarom niet gewoon Huis van het Kind Genk? We willen benadrukken dat Campus O³ er is voor gezinnen met kinderen van alle leeftijden, niet alleen voor 'de kleintjes'.

De Pedagogische Trajecten (voor kinderen en jongeren tussen de 8 en 16 jaar) zijn ontstaan uit de vroegere Impasse-trajecten, die er kwamen naar aanleiding van signalen uit het toenmalige JOG-overleg (jeugdhulpverleningsoverleg Genk). In dat overleg kwamen verschillende welzijnspartners (zoals cgg, ckg, OCMW), scholen en de stad Genk samen. Uit hun samenwerking bleek dat steeds meer kinderen en jongeren zowel extern als intern probleemgedrag vertoonden, waardoor de schoolloopbaan onder druk kwam te staan. Scholen gaven aan dat ze vaker geconfronteerd werden met complexe situaties die ze niet meer alleen aankonden.

Tegelijkertijd benadrukten hulpverleningspartners, die vooral curatief werkten, het belang van vroege en preventieve ondersteuning om escalatie te voorkomen. De Impasse-trajecten zetten eerst in op individuele begeleiding op individuele begeleidingstrajecten. Al snel werd duidelijk dat jongeren het individueel vaak goed deden, maar in hun (groeps)context opnieuw in oude patronen vervielen. Daarom werd het groepstraject geïntegreerd in de aanpak, als oefen- en observatiemogelijkheid, om zo ook de sociale dynamiek aan te pakken en een duurzamer resultaat te bereiken.

Vandaag zijn Pedagogische Trajecten, afgekort PeTra, korte ambulante trajecten van kinderen, hun ouders en de school. Het is een vorm van schoolgebonden opvoedingsondersteuning bij kinderen met socio-emotionele problemen en/of gedragsmoeilijkheden in het basisonderwijs en secundair onderwijs. Het algemene doel van PeTra is de positieve dynamiek tussen kinderen, ouders en school herstellen en het weer mogelijk maken om positief te kijken naar de kinderen.

Een traject start met een gemeenschappelijke rondetafel waar zoveel mogelijk partijen aanwezig zijn om af te stemmen. De kinderen en jongeren in PeTra krijgen een individueel traject in combinatie met een groepstraject, waarbij de focus ligt op talenten zichtbaar maken en vaardigheden uitbreiden. Naast het traject voor het kind richt de ondersteuning zich ook naar de ouders en naar de school (de leerkrachten, zorgcoördinator, leerlingbegeleiders ...) in de vorm van individuele gesprekken. Die vinden fysiek plaats in een locatie van het Huis van het Kind, tijdens een huisbezoek en op school. Verder wordt er telefonisch of via andere platformen contact gehouden (flexibel in functie van de noden en haalbaarheid). Dat triadische werken is een grote sterkte van de Pedagogische Trajecten.

Het kortdurende en intensieve traject vertrekt van een gedeelde visie op de ontwikkelingstaken bij het kind en de daarop afgestemde opvoedingsvaardigheden van ouders met elk hun eigen stijl van aanpak in de opvoeding (ouderschapstijl). We vragen bij de opstart een engagementsbijdrage van 50 euro (en 25 euro met verhoogde tegemoetkoming). Dat mag nooit een drempel zijn om deel te nemen. Het is eerder een symbolische bijdrage waarbij we het engagement van ouders vragen.

We kwamen vorig jaar via school in contact met Campus O³. G. had moeilijkheden, zowel thuis als op school. Na enkele gesprekken schreven we hem in voor de Pedagogische Trajecten (PeTra). Hij heeft er veel geleerd: hij reageert nu anders, denkt logischer na en wordt minder snel boos. Voor ons was PeTra ook een grote hulp bij de communicatie en de omgang met G. We hebben nog een weg te gaan, maar dankzij de goede begeleiding kregen we dat duwtje in de rug dat we nodig hadden. De gesprekken deden ons deugd. De medewerkers hebben een speciaal plekje in ons hart! (ouder)

Campus O³ heeft van ons betere ouders gemaakt én ervoor gezorgd dat wij ons kind beter leerden kennen. Daardoor hebben we onze opvoedingsaanpak omgegooid en hebben wij I. weer volledig zien openbloeien tot een gelukkig kind. Opvoeden is niet altijd even makkelijk. Campus O³ heeft ons handvatten gegeven om de moeilijke wegen makkelijker te kunnen bewandelen. Als wij het als ouders even niet meer wisten, stond Campus O³ ons bij. (ouder)

Ik was gisteren aanwezig tijdens de afronding van jullie PeTra-traject met 8 jongeren, onder wie S. Wat ik nog wilde zeggen daarover: toen we naar huis reden zei S. dat elke jongere de kans zou moeten krijgen om zo'n traject te volgen. Een mooier compliment kun je niet krijgen denk ik. ;-) (S., 15 jaar, juni 2025)

Een verlegen, teruggetrokken en kwetsbaar meisje hier op school bloeide door de ondersteuning van het Pedagogisch Traject open tot een spontane meid die in staat is om vriendschappen te sluiten. Ik ben ervan overtuigd dat de kracht van alles zit in samenwerking tussen de verschillende partijen. Als wij allemaal samenwerken, kunnen wij er ook in slagen om er iets van te maken. (leerkracht, Atlascollege)

Tijdens het Pedagogisch Traject zagen wij als ouders al snel de positieve resultaten. Er kwamen onderliggende problemen naar boven waar wij dan ook als gezin aan gewerkt hebben. Met als gevolg dat we weer een aangenaam en positief kind in ons midden hebben. (mama van zoon 16 jaar)

2. Praktijkbeschrijving

2.1 De aanleiding: probleem- en vraagstelling

Doorgaans beschikken kinderen en jongeren over veel vaardigheden, maar gebruiken zij die niet door moeilijkheden in de context of omdat ze zoekend zijn in een overgangsfase (bijvoorbeeld in de puberteit). PeTra is er voor die kinderen en jongeren die het op sociaal, emotioneel en/of gedragsmatig vlak moeilijk hebben, waarbij er een risico is op schooluitval of uitsluiting. Ongekwalficeerde uitstroom verwijst naar jongeren die vroegtijdig het (secundair) onderwijs verlaten zonder een diploma te behalen. In Genk ging het in het schooljaar 2022-2023 om 18,6% van de leerlingen (ter vergelijking met in datzelfde jaar in Vlaanderen 13,2% van de leerlingen)¹.

De dreigende uitval is er dus niet door een gebrek aan intelligentie of omdat ze mentaal over onvoldoende bagage beschikken om te slagen. Wel omdat ze op sociaal vlak in relatie met leeftijdsgenoten, hun ouders of in relatie met hun leerkracht en/of directie zich 'onaangepast' gedragen. Het kan gaan over uiteenlopende situaties: makkelijk/vaak ruzie maken, moeilijk afspraken nakomen, agressief reageren, maar ook eerder teruggetrokken zijn, graag wat sterker in hun schoenen willen staan enzovoort (Pedagogische Trajecten (PeTra), z.d.).

In al die situaties hebben ouders en leerkrachten vaak moeite om vat te krijgen op hun kinderen of leerlingen. Zo is het plezier in opvoeden verdwenen, het opvoedingskader dat grenzen bewaakt en leiding geeft aan het gedrag van hun kind is afwezig of te strak, het lukt niet meer om te zien wat het kind of de jongere nodig heeft om te ontwikkelen en om erop in te spelen. Ouders en kind, of leerkracht en leerling zitten gevangen in een spiraal van negatieve processen.

Het is van cruciaal belang om de positieve dynamiek te herstellen en de kans op schooluitval te verminderen voor het algemeen welzijn en de toekomstperspectieven van de kinderen en jongeren en hun omgeving. PeTra probeert niet alleen hun persoonlijke ontwikkeling te verbeteren, maar ook de manier waarop ze relaties aangaan met leeftijdsgenoten, ouders en leerkrachten. Een positieve dynamiek herstellen maakt opvoeden en onderwijzen weer effectief en plezierig, en creëert een ondersteunende omgeving waarin kinderen en jongeren kunnen floreren.

¹ <https://genk.incijfers.be/mosaic/dashboard/onderwijs>

2.2 Voor wie: doelgroep

PeTra richt zich op kinderen van het 4de leerjaar tot en met 16 jaar², hun ouders en de school binnen de gebieden Genk, As, Oudsbergen en Zutendaal (GAOZ). De vraag bij de aanmelding is heel divers. Zoals hierboven beschreven zijn het kinderen en jongeren die door hun gedrag en houding een risico lopen op schooluitval en/of uitsluiting. Daarbij kijken we zowel naar de internaliserende als externaliserende problemen. We proberen uit te sluiten dat aan de basis van de tijdelijke moeilijkheden een leer- en of taalproblematiek ligt en er dus andere ondersteuning nodig is. Belangrijk is dat we behalve van het kind of de jongere ook het engagement van de ouders en de school verwachten. Verschillende betrokken partijen kunnen een PeTra-traject aanvragen door middel van een aanmeldingsformulier (ouders, school, CLB, opvoedingswinkel, hulpverleningsinstanties).

Indicaties:

- Het kind zit minimaal in het 4de leerjaar.
- Er zijn bezorgdheden over het gedrag en/of de emoties bij het kind.
- Er zijn zowel problemen op school als thuis (crosssituatieel).
- Er is een duidelijke hulpvraag/probleembesef bij school en/of ouders.
- Er is engagement bij ouders en leerkrachten om actief mee te werken.
- Het kind of de jongere volgt school binnen het 'gewone' onderwijs of het reflectief vermogen moet als voldoende worden ingeschat.
- Het kind woont of gaat naar school in het gebied GOAZ.

Contra-indicaties:

- Bij een vermoeden van te beperkte mogelijkheden om te reflecteren op eigen gedrag. Als de veiligheid van het kind of de ouders in gevaar is.
- Als er een paralleltraject gevolgd wordt met andere hulpverlening vanuit dezelfde hulpvraag, tenzij er een duidelijke focus is en afstemming naast elkaar mogelijk is.
- We proberen uit te sluiten dat aan de basis van de tijdelijke moeilijkheden een leer- en of taalproblematiek ligt die andere ondersteuning nodig heeft.

In die situaties zoeken we altijd met de aanmelder naar andere mogelijkheden voor het kind en het gezin.

² De leeftijden werden oorspronkelijk bepaald op basis van de ontwikkelingstaken van Slot & Spanjaard (1998), maar zijn in de loop der jaren bijgesteld op basis van 'practice-based evidence'. Zo is voor een Pedagogisch Traject de aanwezigheid van een reflectief vermogen essentieel, waardoor de ondergrens werd opgetrokken naar het 4de leerjaar. De bovengrens werd vastgelegd op 16 jaar, aangezien jongeren vanaf die leeftijd doorgaans meer zelfstandigheid en verantwoordelijkheid ontwikkelen.

2.3 Wat wil je bereiken: doelen

Het algemene doel van PeTra is een positieve dynamiek herstellen tussen kinderen, ouders en school en weer positief kijken naar kinderen of jongeren. Daarbij herstellen en/of versterken we de vertrouwensrelatie tussen kind, ouders en school. We starten een gedeeld reflectieproces (school, ouders, kind) over het gedrag en de noden van alle partijen.

Subdoelen:

Op het niveau van het kind of de jongere:

- welbevinden en talentontwikkeling optimaliseren
- inzicht krijgen in het probleemgedrag
- bestaande competenties versterken
- vaardigheden ontwikkelen om ontwikkelingstaken op te nemen en om te gaan met stress
- beschermende factoren activeren of vergroten.

Op het niveau van de ouder(s):

- de ouderlijke vaardigheden verstevigen/uitbreiden
- de ouder-kind-schoolrelatie versterken
- talenten van kinderen en jongeren bij ouders zichtbaar maken.

Op het niveau van de school:

- de schoolloopbaan stabiliseren
- een proces met belangrijke personen faciliteren en gelijkstemmen (ouders, CLB, zorgcoördinator, leerlingbegeleider, directie ...) voor het kind of jongere
- zoeken naar extra ruimte waar nog mogelijkheden liggen
- positieve krachten/competenties activeren
- de ouder-kind-schoolrelatie versterken
- talenten van de kinderen en jongeren bij leerkrachten zichtbaar maken.

Elk individueel traject formuleert concrete doelen voor het kind, de ouders en de school. Het accent ligt op de al aanwezige krachten versterken, bijkomende vaardigheden leren en tools en handvatten aanreiken.

2.4 Uitgangspunten van je praktijk

De Pedagogische Trajecten hanteren verschillende uitgangspunten die sterk bij elkaar aansluiten en een basishouding vormen. Hieronder lichten we de meest gehanteerde uitgangspunten toe.

Als eerste focussen we op de **talentenbril** opzetten. We proberen aanwezige krachten te herkennen, te stimuleren en in te zetten bij onze kinderen/jongeren, ouders en school. Dat betekent dat we verder kijken dan de onmiddellijk gesignaleerde problemen en oog hebben voor sterke eigenschappen en interesses die onderdeel kunnen zijn van hun groeiproces. Belangrijk bij deze bril is een ondersteunende en veilige omgeving creëren waar er met nieuw gedrag geëxperimenteerd kan worden³.

³ <https://www.kindertalentenfluisteraar.com/>

Daarnaast hanteren we de principes van **Nieuwe Autoriteit** als basishouding. De methode, ontwikkeld door Haim Omer, versterkt het gezag op een respectvolle, verbindende manier. Die basishouding gaat uit van steun, nabijheid en aanwezigheid, in plaats van controle en machtsuitoefening. Bijvoorbeeld: blijven staan om escalatie tegen te gaan, de ouders die steeds naar het kind teruggaan om de relatie aan te gaan etc. Het doel is om een veilige, positieve omgeving te creëren waarin jongeren zich kunnen ontwikkelen. Belangrijke elementen in die houding zijn aanwezigheid en nabijheid, geweldloos verzet, zelfreflectie, samenwerking, succeservaringen en herstel³.

Een ander belangrijk uitgangspunt van Pedagogische Trajecten is de **triadische relatie**, het **engagement** van zowel het kind, als de ouders en de school, waarbij niet meteen alle partners een initiële hulpvraag moeten stellen. Daarbij aansluitend vertrekken we van de kracht van het vrijwillige, waarbij er bij alle partners een wil moet zijn om de positieve dynamiek te herstellen. Om te kunnen werken in die triadische relatie hanteert een medewerker in de Pedagogische Trajecten **meerzijdige partijdigheid** om rekening te houden met de loyaliteiten tussen en met de verschillende partners. Daarvoor is de flow in individuele gesprekken belangrijk, om contacten op regelmatige basis te hebben. Meestal loopt 1 medewerker trajecten en heeft die gesprekken met al de partijen. Op basis van de ingeschatte ernst en het agendabeheer kunnen 2 medewerkers het traject opsplitsen.

Een gedeeld uitgangsprincipe in al onze manieren van werken is de **Window of Tolerance** (Siegel 1999). Zowel tijdens onze gesprekken met de verschillende partijen, als tijdens rondetafels, als in onze groepen is de kennis, werking en visualisatie van ons stresssysteem een basis. Iedereen, kinderen, jongeren, ouders en schoolpersoneel, heeft een 'raampje' waarin hij of zij het best functioneert. Binnen dat raampje kunnen we helder denken, flexibel reageren en constructief handelen. Wanneer iemand buiten zijn raampje raakt, bijvoorbeeld door stress of overprikkeling, wordt effectief handelen moeilijker. Dat kan de samenwerking en ontwikkeling verstoren. Tijdens een Pedagogisch Traject is het van belang dat alle betrokkenen weten hoe hun eigen raampje eruitziet en welk effect dat heeft om op een kalme en constructieve manier te kunnen samenwerken.

Dat kan bijvoorbeeld betekenen dat ouders beter in staat zijn om thuis voorspelbaarheid en veiligheid te creëren, de leerkracht met geduld aanpassingen maakt in de klas, en kinderen zich gezien en gesteund voelen in hun noden. Een PeTra-begeleider speelt hierin een cruciale rol door signalen te herkennen wanneer iemand buiten zijn raampje dreigt te raken en praktische tools aan te reiken om erop te anticiperen, zoals door rust te nemen of verwachtingen aan te passen. Werken binnen ieders raampje brengt niet alleen rust, maar creëert ook een stabiele en ondersteunende omgeving waarin samenwerking wordt versterkt en het kind zich optimaal kan ontwikkelen.

³Omer H. (2011) *Nieuwe Autoriteit, samenwerken aan een krachtige opvoedingsstijl thuis, op school en in de samenleving*. Hogrefe Uitgevers
Omer H. *Waakzame zorg – Hoe je als ouders je kind houvast kan geven als dat nodig is*. Hogrefe Uitgevers

2.5 Opbouw van je praktijk

Kenmerkend voor de werkwijze binnen Pedagogische Trajecten is de triadische aanpak met de verschillende partijen (kind/jongere, ouders, school). Binnen PeTra is er veel aandacht voor de aanwezige krachten en hulpbronnen van de kinderen, hun ouders en hun netwerk. Omdat de vragen zo uiteenlopend zijn, is elk Pedagogisch Traject maatwerk. Elk individueel traject formuleert concrete doelen voor kind en ouders en ondersteunt en adviseert opvoedingsverantwoordelijken in hun omgang. De doelstellingen worden op geplande momenten geëvalueerd en bijgestuurd. PeTra wordt in nauwe samenwerking met het CLB en de opvoedingsverantwoordelijken op school uitgevoerd.

De opeenvolgende fases uit het trajectverloop zijn:

- toeleiding en aanmelding
- kennismaking en vraagverhelderingsfase
- ondersteuning
- evaluatiemomenten en afronding.

Toeleiding en aanmelding

Het zijn hoofdzakelijk de school en het CLB die gezinnen toeleiden. Daarnaast zijn er aanmeldingen vanuit de Opvoedingswinkel. Uitzonderlijk zijn er aanmeldingen vanuit hulpverleningsinstanties (zoals een centrum voor geestelijke gezondheidszorg, bijzondere jeugdzorg) en/of melden ouders zelf aan.

Voor het lager onderwijs melden ze aan met een aanmeldingsformulier, dat rechtstreeks in onze werking terechtkomt. Voor het secundair onderwijs sturen aanmelders het formulier door naar het stedelijk meldpunt.

Het CLB betrekken we zoveel mogelijk als draaischijffunctie, aangezien zij de dossiers met informatie over de schoolloopbaan beheren.

Kennismaking en vraagverhelderingsfase

Een pedagogisch traject start met een rondetafel met directie, klasleerkracht, CLB-medewerker, de ouder(s) en eventueel het kind.

Als het een meerwaarde is om in te stappen, bijvoorbeeld om de beslissing door ouders en/of het kind of de jongere te ondersteunen, kunnen er voorafgaand vraagverhelderingsgesprekken plaatsvinden met zowel de ouders, als de school en het kind. Het gaat maximaal om 3 gesprekken per partij. Die kunnen plaatsvinden op school of in Campus O³, op huisbezoek of telefonisch. In die gesprekken stelt de PeTra-begeleider het traject voor, verzamelt die systematisch informatie over de situatie en deelt mee wat een plan van aanpak zou zijn.

Een startrondetafel is altijd het daadwerkelijke startpunt. Daarna vinden individuele gesprekken plaats om een werkrelatie op te bouwen met de partijen en systematisch informatie te verzamelen. Naast het gesprek gebruikt de PeTra-begeleider de SDQ of Strengths and Difficulties Questionnaire als ondersteunend instrument voor de informatieverzameling. De Engelse kinderpsychiater Robert Goodman ontwikkelde die vragenlijst in 1997 om emotionele en gedragsproblemen bij kinderen en adolescenten te beoordelen. De SDQ is een Engelstalige vragenlijst die in 2000 in het Nederlands is vertaald door Treffers en Van Widenfelt, in samenwerking met Goodman.

De SDQ zetten we in om sterke punten en moeilijkheden bij kinderen en jongeren te beoordelen. Het doel ervan is om een breed overzicht te krijgen van het sociaal-emotioneel functioneren en mogelijke gedragsproblemen. De SDQ bevraagt verschillende domeinen, zoals emotionele problemen, gedragsproblemen, moeilijkheden in relaties met leeftijdsgenoten, hyperactiviteit en concentratieproblemen, en pro-sociaal gedrag. De COTAN (een commissie van het Nederlands Instituut van Psychologen) omschrijft de SDQ als voldoende kwalitatief testmateriaal. De vragenlijst gebruiken we binnen PeTra alleen als tool voor informatieverzameling en bijvoorbeeld niet om het gedrag te scoren.

Bij de informatieverzameling is er veel aandacht voor de ontwikkelingstaken van het kind of de jongere en/of de ouders. De resultaten van die gegevensverzameling en vraagverheldering bespreken we op de teamvergadering. Die bespreking heeft niet zozeer tot doel om te beslissen of PeTra al dan niet plaatsvindt, wel om richting te geven aan de doelstellingen en de vorm (individueel, groep) van het traject. De vraagverheldering resulteert in een 'partnerschapsplan' voor de jongere, de ouders en de school, waarbij we komen tot gemeenschappelijke doelen en acties om aan die doelen te werken (bijvoorbeeld wel of niet in groep, de intensiteit en invulling van een individueel traject).

Doelstellingen van de eerste gesprekken:

- kennismaken en informatie geven over wat PeTra is
- peilen naar verwachtingen, peilen naar motivatie en eventuele weerstand bij ouders, school en kind
- een werkrelatie opbouwen met het kind, de ouder en school
- een beeld krijgen van de opvoedingssituatie en life-events
- probleemverkenning bij ouders en bij kind, met focus op de ontwikkelingstaken en vaardigheden.

De ondersteuning

Een PeTra-traject heeft een beperkte duur (maximaal 6 maanden). Doorgaans bestaat het uit:

- een 10-tal sessies met het kind of de jongere
- een groepstraject voor het kind of de jongere (+/- 6 woensdagnamiddagen, een volledige zaterdag voor de lagere school en een meerdaagse voor het secundair onderwijs)
- een 10-tal gesprekken met de ouders
- een 5-tal contacten met school, waarvan 3 rondetafels met al de partijen⁴
- een ouder-kindactiviteit waarmee we door middel van een eenvoudig, competitief spel ouders en kinderen/jongeren een fijne ervaring meegeven, en tegelijkertijd informatie kunnen verzamelen rond de omgang ouder-kind, opvoedingsvaardigheden, voorbeeldgedrag, ontmoeting tussen ouders etc.

De contacten kunnen aan huis plaatsvinden, in de verschillende vestigingen van Campus O³, op school of op een andere locatie (bijvoorbeeld een speelterrein). De frequentie van de contacten is afhankelijk van de nood van het gezin.

⁴ Het kind/de jongere is niet standaard aanwezig bij de rondetafelgesprekken. Als dat nodig, wenselijk en mogelijk is, kan dat wel.
<https://www.sdqinfo.org/>

De motor van het individuele traject is de relatie die de medewerker aangaat met het kind of de jongere, de ouders, de relevante medewerkers in de school. Daarnaast maken we gebruik van methodieken en instrumenten om die werkrelatie te ondersteunen en die gericht zijn op de deeldoelstellingen.

Voorbeelden van methodieken:

- psycho-educatie
- Nieuwe Autoriteit
- talentenfluisteraar (<https://www.kindertalentenfluisteraar.com/>)
- ontmoetingsactiviteit (bijvoorbeeld ouderavond, ouder-kindactiviteit)
- gebruik van netwerksamenwerking
- ...

Voorbeelden van instrumenten:

- Window of Tolerance
- talenteninterview
- aankondiging/brief (Nieuwe Autoriteit)
- toonmoment
- groeitekst/diploma
- ...

Het groepstraject wil een lerend en ervaringsgericht kader scheppen voor persoonlijke groei bij het kind. We werken met 2 leeftijdsgroepen (lager onderwijs en secundair onderwijs). Het groepstraject start met een infomoment voor de ouders. Het traject zelf is een bundeling van outdoormethodieken en/of vrijetijdsactiviteiten. De activiteiten vormen het aangrijpingspunt om te werken rond verschillende thema's zoals relaties, groepsdruk, gezag enz. Het hoogtepunt van een groepstraject is een volledige zaterdag of een meerdaags kamp waarin jongeren hun aangeleerde vaardigheden kunnen oefenen.

Evaluatiemomenten en afronding

We sluiten PeTra af wanneer de partijen aangeven dat zij zelfstandig verder kunnen of wanneer een begeleide doorverwijzing passend is. Gedurende het traject vindt een tussentijdse evaluatie plaats met alle betrokkenen, waaronder de ouders, de school en het kind. Aan het einde van het traject volgt een eindevaluatie.

Bij de eindevaluatie verzamelen we informatie over de voortgang vanuit verschillende perspectieven: ouders, school en het kind zelf. De Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) is daar een onderdeel van en helpt om op een objectieve manier zicht te krijgen op eventuele veranderingen in het gedrag en welbevinden van het kind. Het doel van die vergelijking is niet om een eindbeoordeling te geven, maar om bruikbare informatie te verzamelen die kan bijdragen aan een zorgvuldige evaluatie van het traject.

2.6 Inhoud van het aanbod: concrete werkwijze, materialen en links

Over het project zijn volgende materialen beschikbaar:

- voorstellingsfolder
- website met aanmeldingsfiches: <https://www.campuso3.be/pedagogische-trajecten>
- filmmateriaal:
 - Jongeren zijn aan het woord over hun traject.
 - Ervaringen van ouders, scholen en kinderen/jongeren naar aanleiding van de bekendmaking van de resultaten van het onderzoek.
 - Ter afronding van iedere groep wordt er een film gemaakt die we afspelen op een toonmoment. Het is altijd mogelijk om zo'n film te bekijken om een beeld te krijgen van ons groepstraject.

2.7 Verwante praktijken

Pedagogische Trajecten is een vorm van schoolgebonden ondersteuning bij kinderen met socio-emotionele en gedragsproblemen. De focus ligt bij het kind en we betrekken de context thuis en op school. PeTra profileert zich als een preventief project en behoort dus niet tot de reguliere hulpverlening. In de contacten met de ouders staat het versterken van de opvoedingsvaardigheden centraal. Andere ontwikkelingsopdrachten van het kind brengen we in kaart en daarvoor verwijzen we eventueel door naar andere gepastere vormen van hulp- en/of dienstverlening.

Daarnaast onderscheidt PeTra zich van pedagogisch adviseren door de intensiteit en het actief verbinden van 3 contexten (kind, ouders, school).

PeTra en Kracht-12 verschillen in hun aanpak en doelgroep, maar beide initiatieven bieden intensieve begeleiding voor kinderen/jongeren en hun omgeving. PeTra richt zich op kinderen en jongeren van het 4de leerjaar tot 16 jaar, met een looptijd van maximaal 6 maanden, en combineert individuele trajecten met groepsprogramma's om pedagogische en sociale vaardigheden te versterken. Kracht-12 is specifiek voor kinderen van 8 tot 12 jaar en omvat een intensief programma van 10 weken, met groepsessies voor kinderen, oudertrainingen en leerkrachtentrainingen om emotieregulatie en samenwerking te verbeteren. Beide programma's betrekken ouders en leerkrachten actief bij het proces om een duurzaam positief effect op het gedrag van de kinderen te hebben.

Rots en Water is een programma dat zich richt op het versterken van sociale en emotionele vaardigheden bij kinderen en jongeren van 9 tot 18 jaar. Het programma combineert oefeningen, spel, rollenspel, psycho-educatie en reflectiemomenten om deelnemers te helpen hun zelfvertrouwen, zelfbeheersing en sociale vaardigheden te ontwikkelen. Het onderscheid tussen Rots en Water, Kracht-12 en Pedagogische Trajecten ligt in de werkwijze. De eerste 2 projecten volgen een meer gestandaardiseerde en geprotocolleerde aanpak, terwijl Pedagogische Trajecten flexibiliteit biedt om op maat te werken. Een groot verschil is de beperkte betrokkenheid van de ouders en de school bij Rots en Water, dat is juist een sterk uitgangspunt in een Pedagogisch Traject.

3. Onderbouwing

3.1 Theoretisch kader

Theoretisch kader PeTra

De praktijk Pedagogische Trajecten is opgebouwd vanuit een verscheidenheid aan wetenschappelijke kaders en theorieën. In dit theoretisch kader proberen we ons te beperken tot de basiskaders waarop PeTra gegrond is.

Het fundament van bij de start van het project Pedagogische Trajecten is, zoals eerder genoemd, de triadische relatie kind-school-ouders. We geloven in de samenwerking tussen de 3 partijen en de wetenschappelijke evidentie dat de omgeving invloed heeft op de ontwikkeling van het kind. Die visie sluit nauw aan bij de ecologische systeemtheorie van Bronfenbrenner, die de ontwikkeling van kinderen ziet als het resultaat van voortdurende interacties tussen kinderen en hun verschillende omgevingssystemen (zoals gezin en school). De wederzijdse beïnvloeding van die systemen is daarbij belangrijk, de relaties zijn transactioneel. Zo heeft het gedrag van een kind invloed op het gedrag van de ouder, en andersom, of kan een kind zich anders gedragen op school door een verandering in het gezin (Nederlands Jeugdinstituut, z.d.b).

De voordelen van een goed functionerende triadische relatie reiken verder dan schoolprestaties. Een veilige en ondersteunende leeromgeving die wordt gedragen door ouders, school en kind/jongere zorgt ervoor dat het kind of de jongere zich sociaal sterker voelt en een positievere houding ontwikkelt ten opzichte van leren. Bovendien draagt een nauwe samenwerking bij aan een bredere sociale cohesie, waarin alle betrokkenen een gezamenlijke verantwoordelijkheid voelen voor het succes en het welzijn van het kind.

Een Pedagogisch Traject kan alleen succesvol starten wanneer het gezin, de school en het kind of de jongere zich actief inzetten. Die driehoek van betrokkenen vormt de essentiële basis voor het traject. De samenwerking tussen hen zorgt voor gedeelde verantwoordelijkheid en een goed afgestemde begeleiding, die cruciaal zijn voor het succes van het traject.

Naast de triadische relatie en bovengenoemde uitgangspunten zijn er een aantal andere theoretische kaders die de basis vormen voor de methodiek Pedagogische Trajecten.

De ouderschapstheorie van Alice van der Pas

Een volgend belangrijk theoretisch kader dat Pedagogische Trajecten bij de start hanteert, en breder ook de hele organisatie Campus O³, is de ouderschapstheorie van Van der Pas (haar eerste boek *Gezinsfenomenen* verscheen in 1973) (Nederlands Centrum Jeugdgezondheid, 2018). Het biedt een diepgaand begrip van wat ouderschap inhoudt en hoe we ouders kunnen ondersteunen. De theorie benadrukt de complexiteit van ouderschap en de uitdagingen waarmee ouders geconfronteerd worden, terwijl het ook handvatten biedt om hen veerkrachtig te ondersteunen. Volgens Van der Pas hebben ouders buffers nodig om veerkrachtig te blijven in hun opvoedrol, zoals een solidaire gemeenschap, een goede taakverdeling, metapositie en positieve ervaringen als ouder.

PeTra werkt bewust met die inzichten. We kijken niet alleen naar de ouder als opvoeder, maar ook naar de bredere context waarin het ouderschap plaatsvindt. Dat sluit ook aan bij het model van Belsky, dat onderstreept dat factoren zoals de ouderlijke relatie, financiële stress, het eigen netwerk of de relatie met de eigen ouders een directe invloed hebben op hoe ouders hun opvoedrol kunnen invullen. PeTra-begeleiders richten zich daarom niet alleen op het versterken van opvoedcompetenties, maar ondersteunen ook de ouders in al die rollen die hun ouderschap beïnvloeden.

De ouderschapstheorie van Alice van der Pas is gebaseerd op 3 aannames, die ook binnen Pedagogische Trajecten belangrijke uitgangspunten zijn:

1. Iedere ouder heeft een besef van verantwoordelijk zijn

Het is belangrijk om binnen een Pedagogisch Traject te vertrouwen op het idee dat alle ouders het beste voor hun kind willen. Als ouders het gevoel krijgen dat je hen beoordeelt als onvoldoende, kan dat de vertrouwensband beschadigen en ervoor zorgen dat je tegenover hen komt te staan in plaats van naast hen. Een Pedagogisch Traject schrijft het besef van verantwoordelijkheid niet alleen toe aan ouders, maar ook aan de school. Beide partijen dragen, elk vanuit hun eigen rol, bij aan de opvoedingscontext van het kind of de jongere. In een Pedagogisch Traject proberen we dan ook in te zetten op sterktes en die te bekrachtigen.

2. Ouderschap maakt kwetsbaar

Alle ouders willen het beste voor hun kind, maar dat brengt vaak een gevoel van schuld en schaamte met zich mee. Geen enkele opvoeding is zonder uitdagingen, naar perfectie streven is simpelweg onrealistisch. Dat maakt ouderschap een kwetsbaar thema, waarin ouders zich soms onzeker of beoordeeld kunnen voelen. Daarom is het van groot belang om binnen een Pedagogisch Traject ouders te benaderen met een goede basishouding: betrokkenheid, gelijkwaardigheid, openheid, echtheid, respect en geduld. Door een veilige en ondersteunende omgeving te creëren, kunnen ouders zich gehoord en begrepen voelen. Oudergesprekken zijn dan ook gericht op de erkenning van hun inspanningen en het zoeken naar gezamenlijke oplossingen. Daarbij willen we binnen Pedagogische Trajecten moeilijke momenten in de opvoeding normaliseren. Een Pedagogisch Traject volgen is geen ‘falen’, maar een blijk van engagement en betrokkenheid.

3. Ouders zijn eindverantwoordelijk

Als professional binnen een Pedagogisch Traject sluit je aan bij de waarden en wensen die ouders hebben voor hun kind. Het ouderschap is een levenslange rol, waarbij een PeTra-begeleider ondersteuning kan bieden door een stukje mee te lopen in het proces dat ouders en kind samen doormaken. Ouders behouden de regie. Samenwerking en vertrouwen zijn sleutelwoorden in het proces. Door te luisteren, begrip te tonen en ouders in hun kracht te zetten, leg je een sterke basis voor een aanpak die zowel ouders als kinderen ondersteunt.

Naast de 3 aannames bespreekt het ouderschapsmodel van Van der Pas het bufferdenken, waarbij buffers een veerkrachtsysteem van ouders vormen. Van der Pas onderscheidt 4 buffers:

1. Een solidaire gemeenschap

Een solidaire gemeenschap is een samenleving die oog heeft voor de kwetsbaarheid en complexiteit van het ouderschap. Ze gaat uit van de goede intenties van ouders en biedt voorzieningen om hen te ondersteunen waar nodig. Zo vindt Stad Genk het belangrijk dat meer gezinnen een gepast antwoord op hun zorg- en ondersteuningsbehoeften vinden, waarbij ze het aanbod van ondersteuning behoeftedekkend en kwalitatief verder uitbouwen (Stad Genk, 2025). Daarnaast is een goede relatie tussen kind, ouder en school versterken of behouden een fundamenteel onderdeel van het Pedagogisch Traject. Door bijvoorbeeld gezamenlijke rondetafel-gesprekken of reflectiegesprekken te organiseren, ontstaat er een netwerk van wederzijdse steun. Ouders krijgen inzichten in het gedrag en de behoeften van hun kind, terwijl scholen de kans krijgen om ouders beter te ondersteunen. Dat alles werkt als een buffer door de druk op ouders te verminderen en hen het gevoel te geven dat ze er niet alleen voor staan.

2. *Metapositie*

De buffer 'metapositie' verwijst naar het vermogen van ouders om afstand te nemen van een situatie en die vanuit een breder perspectief te bekijken. Het gaat om het reflecteren over hun eigen gedrag, emoties en reacties, en hoe die hun kind beïnvloeden. Door die reflectieve houding kunnen ouders beter begrijpen wat er speelt en welke rol zij zelf innemen in de dynamiek met hun kind. Een Pedagogisch Traject ondersteunt dat door middel van gesprekken, coaching of gerichte vragen die ouders aanmoedigen om na te denken over hun aanpak en de effecten daarvan.

Ook met het kind of de jongere bouwen we, zowel individueel als in groep, reflectiemomenten in. Die reflectie richt zich op gevoelens, de effecten van eigen en anderen hun gedrag, de wensen over een situatie enz. Dat bevordert niet alleen zelfbewustzijn, maar versterkt ook hun sociale vaardigheden.

Daarnaast ondersteunen we de school bij de ontwikkeling van die metapositie. Leerkrachten en begeleiders nodigen we uit om te reflecteren over hun eigen houding, reacties en overtuigingen binnen de samenwerking met het kind en het gezin. Door hen daarbij te ondersteunen hopen we binnen PeTra meer ruimte voor begrip, afstemming en gezamenlijke verantwoordelijkheid te creëren.

3. *Goede taakverdeling*

Deze buffer benadrukt het belang van een evenwichtige en eerlijke verdeling van verantwoordelijkheden binnen het ouderschap. Het draait om het gezamenlijk dragen van de zorg- en opvoedtaken, zowel binnen een gezin als in bredere sociale verbanden.

Voor ouders kan een goede taakverdeling bijdragen aan het gevoel van evenwicht en rust. Het voorkomt dat ouders hun pedagogische draagkracht wordt overschreden en biedt ruimte om elkaar te ondersteunen. Dat geldt niet alleen tussen ouders onderling, maar ook voor de bredere omgeving: familie, vrienden, en zelfs professionals (bijvoorbeeld Petra-begeleiders, school) kunnen een rol spelen om de last die ouders dragen te verlichten.

Een Petra-begeleider ondersteunt daarin door aandacht te hebben voor hoe taken binnen een gezin verdeeld zijn, ouders te helpen prioriteiten te stellen, realistische oplossingen te zoeken als de balans dreigt weg te vallen, en het bredere sociale netwerk in kaart te brengen en te versterken waar mogelijk.

4. *'Goede ouder'-ervaringen*

De buffer 'goede ouder'-ervaringen benadrukt het belang van positieve ervaringen in het ouderschap. Die buffer gaat uit van het idee dat ouders, net als iedereen, baat hebben bij succes-ervaringen om hun zelfvertrouwen te vergroten en hun veerkracht te versterken. Wanneer ouders in situaties voelen dat ze het goed doen voor hun kind, draagt dat bij aan een positief zelfbeeld en een sterker gevoel van eigenwaarde. Binnen een Pedagogisch Traject is ouders in hun kracht zetten een essentieel element.

Petra-begeleiders spelen daarin een ondersteunende rol door ouders te wijzen op wat goed gaat, hen te erkennen in hun inspanningen en hen te helpen de positieve momenten te herkennen en te waarderen. Ouders ruimte geven voor reflectie op hun successen, versterkt het vertrouwen in hun eigen kunnen. Dat zorgt niet alleen voor veerkrachtige ouders, maar heeft ook een gunstig effect op de ontwikkeling en het welzijn van het kind.

Goede ouderervaringen kunnen bijvoorbeeld voortkomen uit momenten waarin ouders merken dat hun inzet vruchten afwerpt, zoals een kind dat positief reageert op hun aandacht of een probleem dat succesvol is opgelost of draaglijk is geworden. Die ervaringen dienen als een belangrijke bron van kracht en motivatie, vooral wanneer ouders worden geconfronteerd met moeilijkheden of twijfels.

Ook de school kan daarin een waardevolle partner zijn. In de samenwerking tussen ouders en school kunnen goede schoolervaringen, bijvoorbeeld wanneer een kind zich goed voelt in de klas of aansluiting vindt bij anderen, bijdragen aan het gevoel van ouders dat hun inzet loont.

Door die ervaringen te benoemen en samen stil te staan bij wat werkt, kunnen scholen helpen om ook ouders te bekrachtigen. Dat bevordert niet alleen het vertrouwen van ouders in hun rol, maar versterkt ook de samenwerking tussen gezin en school, wat een positieve invloed heeft op het kind.

Theorie van Patterson in verband met ouderlijke vaardigheden

Naast Van der Pas is het ouderschapsmodel van Patterson een belangrijk pedagogisch kader van bij de start binnen Campus O³ in het algemeen, maar zeker ook binnen PeTra (Opgroeien, z.d.).

De theorie biedt een positieve en gestructureerde aanpak om de opvoedingsvaardigheden van ouders te versterken en benadrukt het belang van een positieve en evenwichtige gezinsdynamiek en sterke ouderlijke vaardigheden bij de ontwikkeling van kinderen en jongeren. Door positieve ouder-kindinteracties of school-kindinteracties kunnen kinderen sociale vaardigheden ontwikkelen, zoals aanpassingsvermogen, flexibiliteit en coöperatief gedrag. Die eigenschappen zijn van groot belang om succesvol te kunnen functioneren binnen de maatschappij.

Patterson benadrukt het belang om aan een ondersteunende omgeving te bouwen door doelgerichte en effectieve strategieën toe te passen. Zijn model richt zich op gewenst gedrag versterken en een positieve band bevorderen tussen opvoedingsfiguren en kinderen/jongeren. Belangrijke vaardigheden in het model zijn: ouderlijke betrokkenheid, positieve bekrachtiging, probleemoplossende vaardigheden, consequente discipline en monitoring. Met behulp van die vaardigheden kunnen ouders een omgeving bieden waarin kinderen zich sociaal en emotioneel optimaal kunnen ontwikkelen. PeTra-begeleiders werken met ouders rond opvoedingsvaardigheden, afgestemd op de noden van het gezin. Daarbij stemmen ze ook af met de school, om inzichten en aanpakken op elkaar af te stemmen. Zo ontstaat er een gedeelde verantwoordelijkheid waarbij de school niet alleen een context is, maar een partner om positieve interacties te versterken en het kind te ondersteunen.

Ervaringsgericht leren (kind/jongere)

Al sinds het ontstaan van PeTra combineren we onze trajecten zoveel mogelijk met een groepsaanbod dat doordrongen is van het ervaringsleren. Onze groepstrajecten zijn opgebouwd vanuit verschillende activiteiten: samenwerkingsopdrachten, actie in de natuur, sportactiviteiten ... Ervaringsgericht leren is meer dan gewoon doen. Ervaringsleren is een bewustwordingsproces waarbij je je gedrag onder de loep neemt, je er bewust van wordt en zelf de keuze maakt of je er iets mee doet of niet. Het is een dynamisch en continu leren. Het is een proces dat op gang gebracht moet worden. Een proces waardoor je door rechtstreekse ervaringen bewust wordt van je eigen denken en gedragingen. Je bewust worden van mogelijkheden en beperkingen vraagt een kritische terugblik na een activiteit.

Binnen het ervaringsleren zijn de lerenden baas over hun eigen leerproces. De lerende kiest zelf de uitkomst.

Binnen het ervaringsleren kun je het leren wel niet zien in termen van informatieoverdracht en het toepassen van kennis. Ervaringsgericht leren steunt op de veronderstelling dat lerenden zelf (een individu of een groep) eigenaar zijn van het leerprobleem en de oplossing ervan.

Ervaringsgericht begeleiden betekent de lerende helpen inzien welke gedragingen, waarden en normen, en assumpties zorgen voor (gedrags)moeilijkheden. Door onze activiteiten aan te passen aan de noden en het tempo van de lerenden willen we hen de kans bieden om inzichten te verwerven of (en wanneer) verandering noodzakelijk is. Zodra dat inzicht bereikt is, is de kans groot dat de lerende op zoek zal gaan naar alternatieven en, als die alternatieven toereikender blijken te zijn, die gedragingen ook in de toekomst zal blijven toepassen.

Het groepstraject binnen een Pedagogisch Traject biedt een krachtige context voor ervaringsleren. Zo maakt het continu gebruik van de leercyclus van Kolb (1984) die bestaat uit 4 fasen: concrete ervaring, reflectieve observatie, abstracte conceptualisatie en actief experimenteren. Het groepstraject doorloopt die cyclus meermaals op natuurlijke wijze, wat het leerproces van de kinderen en jongeren verdiept.

Dat is een proces van dynamisch en continu leren, dat bestaat uit 3 deelprocessen:

- herkennen = bepaalde kenmerken identificeren die typerend zijn voor zichzelf, de groep of anderen
- erkennen = die kenmerken aan zichzelf toeschrijven
- verkennen = die kenmerken aanvullen, vervangen of differentiëren en zo nieuwe gedragsmogelijkheden creëren (persoonlijke groei).

Kinderen/jongeren beginnen met concrete ervaringen op te doen door actief deel te nemen aan probleemoplossende opdrachten of groepsactiviteiten. Tijdens die opdrachten worden zij geconfronteerd met sociale interacties, samenwerking en uitdagingen, zoals bijvoorbeeld leiden versus volgen. Na afloop en tussentijds volgt reflectieve observatie, waarbij kinderen/jongeren samen nadenken over wat er is gebeurd. Ze bespreken bijvoorbeeld wat goed ging, waar ze tegenaan liepen en hoe ze zich voelden. Die reflecties leiden tot abstracte conceptualisatie, waarin kinderen/jongeren verbanden leggen en nieuwe ideeën ontwikkelen. Zo kunnen ze bijvoorbeeld tot de conclusie komen dat goede communicatie essentieel is voor samenwerking. In de laatste fase, actief experimenteren, passen ze die inzichten toe in een nieuwe activiteit. Ze proberen een andere aanpak of strategie, waarmee ze de cyclus opnieuw doorlopen en hun vaardigheden verder ontwikkelen.

Op die manier leren de kinderen/jongeren binnen een Pedagogisch Traject vaardigheden zoals probleemoplossing en communicatie, terwijl ze groeien in hun zelfvertrouwen en sociale competentie. Het ervaringsleren binnen een Pedagogisch Traject helpt hen niet alleen op individueel niveau, maar doet hen ook beter functioneren binnen groepen. De cyclus van het doen, het ervaren en het nadenken is een continu herhalend proces bij de groepsopdrachten tijdens heel het traject.

Binnen het ervaringsleren, maar breder ook in het individuele traject, werken we sterk vanuit een groeimindset. In plaats van vast te houden aan statische ideeën over wat iemand wel of niet kan (*fixed mindset*), moedigen de Pedagogische Trajecten een houding aan die 'fouten' maken ziet als een kans om te leren. We dagen kinderen en jongeren uit om zich open te stellen voor nieuwe ervaringen, feedback actief te omarmen en doorzettingsvermogen te tonen om hun doelen te bereiken. Door een groeimindset te integreren bouwen de Pedagogische Trajecten aan een omgeving waarin ieder individu zijn of haar potentieel kan ontdekken en benutten. Het gaat niet alleen om resultaten behalen, maar vooral om het proces van leren, reflecteren en groeien.

Oplossingsgericht werken

Het oplossingsgericht werken is een krachtige pedagogische aanpak die de autonomie van cliënten wil versterken, waarbij de aandacht vooral uitgaat naar de oplossing in plaats van naar het probleem (Bakker & Bannink, 2008). Vanuit die aanpak moedigt de PeTra-begeleider kinderen/jongeren, ouders en scholen aan om te focussen op wat wél werkt en op de gewenste toekomst. Daarbij gaat de Petra-begeleider samen met de triadische relatie op zoek naar uitzonderingen en aanwijzingen van al aanwezige verbetering. Het oplossingsgerichte proces begint namelijk met het erkennen van al aanwezige sterktes en het opstellen van haalbare doelen.

Die doelen formuleren we positief: 'Wat willen we bereiken?' i.p.v. 'Wat willen we vermijden?'. Het uitgangspunt is dat verandering mogelijk is, hoe klein ook, en dat kleine stappen uiteindelijk leiden tot grote vooruitgang. Een mogelijke manier is om momenten te identificeren waarin het kind of de jongere succesvol was. We helpen om hulpbronnen te ontdekken die kunnen helpen om vooropgestelde doelen te bereiken. Hulpbronnen zijn alle eigenschappen en kwaliteiten waarover iemand beschikt en zijn eerdere ervaringen (Nederlands Jeugdinstituut, z.d.a).

Het competentiemodel

De Kort Ambulant-methodiek van Han Spanjaard kun je als het basismodel zien en passen we toe binnen Pedagogische Trajecten om het competentiemodel in de praktijk te brengen (Spanjaard & Van Vugt, 2005). De methodiek is gebaseerd op ontwikkelingstaken, kenmerkend voor een bepaalde levensfase, die specifieke vaardigheden vereisen. Individuen zien we als competent wanneer ze beschikken over de nodige vaardigheden om de relevante ontwikkelingstaken op een effectieve wijze uit te voeren. Competentie kun je zien als een evenwicht tussen de uitdagingen van de ontwikkelingstaken en de vaardigheden die iemand heeft ontwikkeld om die taken succesvol te volbrengen.

Het competentiemodel biedt binnen de Pedagogische Trajecten een krachtige tool om aanwezige competenties bij het kind of de jongere en zijn omgeving te analyseren, en (moeilijk verstaanbaar) gedrag te begrijpen. In een Pedagogisch Traject richt een PeTra-begeleider zich op 2 belangrijke vragen: (1) Welke vaardigheden zijn er nodig om ontwikkelingstaken adequaat te volbrengen? (2) Welke sterke en al aanwezige vaardigheden kunnen we versterken of inzetten om moeilijk verstaanbaar gedrag te verminderen? Bij die analyse kijken we zowel naar de ontwikkelingstaken, het kind of de jongere, en de omgeving. Een Pedagogisch Traject werkt daarbij vanuit een empowermentprincipe. De focus ligt niet alleen op problemen en risico's verminderen, maar vooral op de bestaande vaardigheden en krachten van het kind of de jongere en zijn omgeving versterken, en beschermende factoren mobiliseren.

3.2 Argumenten op basis van onderzoek

Twee masterproeven hebben de effecten van de Pedagogische trajecten onderzocht (Van den Brande, 2019; Plucieniczak, 2019).

Doel. De masterproef van Plucieniczak (2019) rapporteert een veranderingsonderzoek, waarbij metingen voor en na PeTra met elkaar zijn vergeleken om na te gaan welke veranderingen zich hebben voorgedaan op diverse domeinen van functioneren bij de kinderen en jongeren.

Steekproef. De steekproef bestond uit 35 kinderen en jongeren (en hun context) die een pedagogisch traject volgden, met een gemiddelde leeftijd van 11 jaar en 9 maanden. De steekproef bestond uit 68,8% jongens. Drie groepen informanten (per kind) werden bevraagd: het kind of de jongere, een ouder en een betrokkene vanuit de schoolcontext.

Methode. Iedere informant vulde voor een aantal vragen een visueel analoge schaal in, dat is een rechte lijn met aan beide uitersten 2 tegenovergestelde beweringen. Een respondent duidt op die rechte lijn een punt aan dat overeenkomt met diens beleving. Nadien wordt de plaats gemeten, waardoor het antwoord van elke respondent omgezet wordt in een 'score'. De volgende onderwerpen werden bevraagd: (1) het welbevinden van de jongere, (2) de relatie tussen de betrokkenen, (3) de omgang met de jongere, (4) het gevoel van controle en stress, (5) de toekomstverwachting, en (6) de sociale competentie van de jongere. Het laatste thema werd gemeten met de Sociale Competentie Observatie Lijst (SCOL; pedagogisch instituut CED-Groep, 2006), bestaande uit 27 items (bijvoorbeeld 'Helpt een ander') die op een vijf-puntenschaal beoordeeld worden.

Resultaten. Uit de bevraging van de kinderen bleek dat zij een significante verbetering ervoeren op het vlak van het welbevinden op school, de mate van stress en een beperkt aantal sociale competenties. De ouders ervoeren een significante vooruitgang in de relatie met de school, de omgang met het kind of de jongere, het gevoel van controle, de toekomstverwachting en de sociale competenties van het kind. Ze ervoeren ook een vermindering van de mate van stress. De school ervoerde een significante verandering in het gevoel de zaken onder controle te hebben en in een groot aantal sociale competenties van het kind.

Betere sociale competenties van het kind leken samen te hangen met een beter welzijn en een beter toekomstperspectief, en de kinderen konden thuis beter terecht volgens hun beoordelingen. Daarnaast correleerden betere sociale competenties van het kind met een betere omgang van de ouder met het kind, meer betrokkenheid in het leven van het kind en een groter gevoel van controle van de ouder. Verder correleerden betere sociale competenties van het kind met een rustigere omgang van de school met het kind, en met een beter toekomstperspectief en een groter gevoel van controle van de betrokkenen van de school.

Vanuit de verwachting dat PeTra de visies van de informanten meer op 1 lijn zou krijgen, is ook nagegaan of na de trajecten de percepties van de informanten – hoe de verschillende partners de situatie van het kind waarnemen en begrijpen – meer zouden overeenstemmen. Dat bleek het geval te zijn voor de percepties van kinderen/jongeren en hun ouders, maar niet voor de percepties van de andere informanten.

Conclusies. Op basis van de studies kunnen we PeTra als veelbelovende praktijk beschouwen: er is sprake van een theorie die aantoont waarom de praktijk zou kunnen werken, en er zijn eerste aanwijzingen voor gunstige effecten.

Een vergelijking met een controlegroep en een extra follow-upmeting hadden het onderzoeksdesign sterker kunnen maken, maar dat was door omstandigheden niet mogelijk.

Doel. De masterproef van Van Den Brande (2019) gebruikte als methodologie 5 gevalsstudies.

Methode. Zowel de 5 jongeren en hun ouders, als de schoolbetrokkenen werden bevraagd door middel van vragenlijsten met een visueel analoge schaal op meerdere meetmomenten. Ook werd de vooruitgang op het vlak van sociale competentie gemeten met de Sociale Competentie Observatie Lijst (SCOL) en keek men binnen een casus of er veranderingen gedeeld werden tussen verschillende informanten binnen een casus.

Resultaten en conclusie. De Pedagogische Trajecten brachten positieve veranderingen teweeg in de thuis- en schoolsituatie, en de schoolbeleving over informanten heen. Wel werden er maar weinig effecten gevonden op de bewustwording van het gedrag van de jongere en het stressniveau, wat afhankelijk bleek te zijn van externe omstandigheden (pestproblematiek, schoolloopbaan, bijkomende psychiatrische problematiek ...). Over de sociale competentie van de jongeren werden gemengde resultaten gevonden. Bij de jongeren beoordeelde maar 1 jongere zichzelf positiever na een PeTra, eveneens werd dat resultaat teruggevonden bij maar 1 van de 2 participerende scholen. De ouders leken wel een positieve evolutie op te merken in het gedrag van de jongere. Die beperkte congruentie werd ook teruggevonden in de resultaten van de school en de ouders op het vlak van hun relatie. In het onderzoek is Van Den Brande hier wel kritisch over, vanwege de beperkte data.

4. Voorwaarden voor uitvoering

4.1 Competente medewerkers

Pedagogische trajecten spelen zich af op het kruispunt tussen het persoonlijk functioneren van kinderen en jongeren, het pedagogisch functioneren van de ouders en het functioneren op school, en dat binnen een ruimer netwerk van stoorzenders en steunbronnen. Het vergt dus duizendpoten om die trajecten te laten draaien. Dat systemisch werken is dan ook een van de belangrijkste competenties van een PeTra-medewerker.

Elke vooropleiding in een onderwijs- of menswetenschappelijke richting biedt een goed startpunt voor een PeTra-medewerker. Je moet contact kunnen leggen, in de eerste plaats met de kinderen en jongeren, maar ook acceptabel zijn voor de ouders en een gesprekspartner voor leerkrachten en zorgcoördinatoren of interne leerlingbegeleiders. Dat zijn vaardigheden die je voor een deel moet bezitten, maar die je je ook eigen kunt maken 'in service' waartoe een supervisie en intervisie een belangrijke voorwaarde is.

Een van de valkuilen van de pedagogische trajecten is dat men 'in onderaanneming' gaat werken en de kinderen of jongeren tracht te modelleren naar de verwachtingen van de volwassenen. Dat vergt constante bewaking vanuit een teamwerking (intervisie) en supervisie.

Supervisie houdt in: de situaties onderzoeken waarin je terechtkomt, de eigen positie daarin herkennen en naargelang de noodzaak aanpassen, en een focus leggen die verbindend werkt en tot constructieve uitwegen leidt.

Aangezien een traject zoveel mogelijk ook een groepsaanbod inhoudt, is kennis van het ervaringsleren en groepsdynamica in het team zeker nodig.

Een facultatieve extra opleiding in oplossingsgericht werken of talentfluisteraar ondersteunt het krachtgericht werken en vergt een focus op de oplossingen en veel minder op de problemen. Omdat PeTra maximaal bestaande steunbronnen wil benutten, vergt dat een grondige kennis van de lokale dienstverlening, vrijetijdsbesteding ...

4.2 Kwaliteitsbewaking

We streven er maximaal naar om bij het begin en einde van een traject een Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) af te nemen bij de kinderen of jongeren, de ouders en de school. Dat moet op termijn mogelijk maken om meer zicht te krijgen op de impact van de trajecten en op hoe de jongere in verschillende contexten functioneert. We hanteren de SDQ's dus als informatieverzameling en om situationeel gedrag te vergelijken. Zijn er gelijkenissen/overeenkomsten met wat zichtbaar is thuis of in de school? Dan is dat de basis om er verder een gesprek over aan te gaan. Daarnaast proberen we met een voormeting (begin traject) en nameting (einde traject) op een objectieve manier voortgang vast te stellen.

PeTra-trajecten volgen we in de tweewekelijkse teamvergaderingen (intervisie). Daar zijn zowel procesvragen aan de orde als keuzevragen (starten, wendingen aan de begeleiding, stoppen, verwijzen, omgaan met verontrusting).

Binnen een Petra-traject organiseren we regelmatig, doorgaans tweemaandelijks, supervisies, naargelang de vraag rond krachtgericht werken, rond verbindend werken of rond pedagogische ondersteuning. Pedagogische trajecten vergen daarnaast een permanente investering in het ondersteunende netwerk (kennis en samenwerking).

4.3 Ruimte en infrastructuur

Nodig voor een Pedagogisch Traject:

- gesprekslokaal
- vergaderruimte
- sporthal (of iets gelijkaardig)
- sportmaterialen
- buitenzone (bos = meerwaarde)
- sportmaterialen
- bereikbaarheid: ouders moeten faciliteren dat hun kind naar ons groepsaanbod kan komen
- een engagement van bij de start in tijd en ruimte door de actoren die deelnemen in een Pedagogisch Traject.

4.4 Kostprijs

Berekening kostprijs van 1 PeTra-begeleiding (in 2025)

1. KOSTEN:

- Jaarloonkosten 4 fte-medewerkers op bachelorniveau (15-20 jaar anciënniteit): € 308.414,34
- Werkingsmiddelen (op jaarbasis, omvat werkingsmiddelen voor de wekelijkse groepsbijeenkomsten, educatief materiaal, weekendactiviteiten voor de groepen op verplaatsing): € 5.000

Overheadkosten gerekend met 15% boven op de jaarloonkosten van de medewerkers:

(De overheadkosten omvat de volledige kosten voor het onderhoud van de infrastructuur, de aansturing en het teamoverleg, personeels- en andere administratie, kosten voor vorming en opleiding, verplaatsingskosten medewerkers ...)

TOTALE KOSTPRIJS: € 313.414,34

2. INKOMSTEN:

- Deelnamegelden: € 50 per deelnemer, € 25 voor deelnemers met een VT-statuuut (door gezin betaald)

Gerekend met 65 begeleidingen op jaarbasis, waarvan een helft € 50 per deelnemer bijdraagt en een helft € 25 bijdraagt, komt het totaal aan inkomsten uit de deelnamegelden neer op **€ 3250**.

3. TOTALE KOSTEN:

Dat brengt de **totale kosten voor 1 PeTra-begeleiding op ongeveer € 4.750**

INHOUD VAN HET AANBOD

Aantal PeTra-begeleidingen op jaarbasis: 65

- Bestaande uit een start- en eindrondetafelgesprek met alle betrokkenen (ongeveer 2 uur per gesprek)
- Bestaande uit gemiddeld 25 begeleidingsgesprekken van 1,5 uur inclusief voorbereidings- en verwerkingstijd (met kinderen/jongeren, ouders, leerkrachten, andere stakeholders)
- Bestaande uit minstens 6 groepsbijeenkomsten op woensdagnamiddag (13.30-16.30 uur)
- Bestaande uit 1 groepsdag voor -12-jarigen (10.00-20.00 uur), of 1 groepsweekend voor +12-jarigen (vrijdagavond-zondagmiddag)

TWEDE BEREKENING VAN DE KOSTPRIJS

Er is een andere berekening van de kostprijs mogelijk door het aanbod uit te rekenen aan de hand van een vast uurtarief geraamd op 41 euro per uur *(wat overeenkomt met het uurloon van een medewerker met ongeveer 20 jaar anciënniteit op bachelorniveau)*.

SOORT BEGELEIDING	AANTAL UREN	KOSTPRIJS
Rondetafelgesprekken	4 u	€ 164
Begeleidingsgesprekken (met ouders, leerkrachten, begeleiders, jongeren ...)	Gemiddeld 25 x 1,5 u	€ 1.537,5
Groepsbijeenkomsten op woensdag (13.30-16.30 u)	6 x 3 u	€ 738
Weekendprogramma -12- jarigen	11 u	€ 451
Weekendprogramma +12-jarigen	40 u	€ 1.640
	TOTALE BEGELEIDINGSPRIJS	€ 4.366,5

⇒ Op basis van bovenstaande berekeningen leggen we de kostprijs van 1 pedagogisch traject vast op **€4.500**

4.5 Overdracht en implementatie

PeTra kent in grote lijnen steeds een vaste opbouw zoals hierboven beschreven met vaste onderdelen als de afgesproken duur, de wijze van aanmelding tot opstart, de aanwezigheid van de rondetafels, het afnemen van de SDQ's, het groepsprogramma en de afrondingsfase van het traject. Maar doordat we emergent werken, is er geen vast draaiboek voorhanden. Het (groeps)programma bouwen we in overleg op aan de hand van de noden in het leerproces en sturen we wekelijks bij.

Het is belangrijk om voor de implementatie van een Pedagogisch Traject al de actoren voldoende te informeren over het wederzijdse engagement dat ze aangaan. Het is een groot voordeel dat de organisatie is ingebed in een groter netwerk. Zoals bijvoorbeeld het stedelijke meldpunt dat in 2021 is opgericht in Genk.

5. Bronnen

Ervaringsleren Nederland. (2025). Wat is ervaringsleren? <https://www.ervaringsleren-nederland.nl/>

Kolb, D.A. (1984). *Experiential learning. Experience as the source of learning and development*. Englewood Cliffs N.J. Prentice Hall.

Learning Path. (2025). Visie en aanpak ervaringsleren. <https://www.learningpath.be/visie-en-aanpak/ervaringsleren/>

Nature. (2025). Methodiek. <https://nature.be/nl/methodiek-ervaringsleren/>

Nederlands Centrum Jeugdgezondheid. (2018). *Ouderschapstheorie Alice van der Pas: De theorie in een notendop*.

Nederlands Instituut van Psychologen. (z.d.). *Strengths and Difficulties Questionnaire, SDQ*.

Nederlands Jeugdinstituut (z.d.a). *Oplossingsgericht werken*.
<https://www.nji.nl/professionalisering/oplossingsgericht-werken>

Nederlands Jeugdinstituut (z.d.b). *Wat is het model van Bronfenbrenner?*
<https://www.nji.nl/pedagogische-basis/wat-is-het-model-van-bronfenbrenner>

Outing Holland. (2025). Ervaringsleren volgens de leercyclus van Kolb.
<https://outingholland.nl/werkwijze/theorie/leercyclus-van-kolb/>

Omer H. (2011) *Nieuwe Autoriteit, samenwerken aan een krachtige opvoedingsstijl thuis, op school en in de samenleving*. Hogrefe Uitgevers

Omer H. *Waakzame zorg - Hoe je als ouders je kind houvast kan geven als dat nodig is*. Hogrefe Uitgevers

Opgroeien. (z.d.). *Positief ouderschap: het model van Patterson*.
<https://www.opgroeien.be/kennis/themas/positief-ouderschap-het-model-van-patterson>

Over Campus O³. (z.d.). *Campus O3*. <https://www.campuso3.be/over-campus-o3>

Pedagogische Trajecten (PETRA). (z.d.). *Campus O³*. <https://www.campuso3.be/pedagogische-trajecten>

Plucieniczak, I. (2019). *Pedagogische Trajecten: Een veranderingsonderzoek naar een interventie voor kinderen en adolescenten, ouders en school* [masterproef, KU Leuven]. LIMO.

Siegel, D.J. (1999). *The developing mind: How relationships and the brain interact to shape who we are*. New York, NY: Guilford Press.

Spanjaard, H., & Van Vugt, M. (2005). *Kort ambulant: handleiding voor kortdurende ambulante jeugdzorg gericht op competentievergroting*. NIZW Jeugd.

Stad Genk. (2025). *Bestuursakkoord 2025-2030: Vastberaden voor een sterke Genkse toekomst*.

Van Den Brande, G. (2019). *Pedagogische trajecten: Gevalsstudies om de effectiviteit van de interventie voor kinderen en jongeren, ouders en school na te gaan* [masterproef, KU Leuven]. LIMO.

Vzw PAS Genk. (2013). *Grondplan PeTra, Pedagogische Trajecten*.

6. Contactgegevens

Wie maakte de beschrijving op?

Naam: vzw PAS Genk

Adres: Jaarbeurslaan 19, 3600 Genk

E-mail: info@campuso3.be

Telefoonnummer: 089 36 79 40

Je kunt contact opnemen met de volgende onderwijsprofessionals om vanuit hun ervaringen een kijk te geven op de Pedagogische Trajecten:

Ria Lantmeeters, directeur basisschool Boxbergheide (voormalige zorgcoördinator):
ria.l@bsboxbergheide.be; 089 35 13 35

Joris Aerts, leerlingbegeleider Atlascollege (afdeling techniek en innovatie): joris.aerts@atlascollegegenk.be;
089 33 36 00